

mínkách, zdravotních a bezpečnostních opatřeních a inspekci práce. R. 1924 navázáno na přerušené dílo: zákonem ze dne 24. června 1924 vydána kniha čtvrtá, o pracovním soudnictví, smírčím a rozhodčím řízení a o zájmovém zastoupení odborů («De la juridiction. De la conciliation et de l'arbitrage. De la représentation professionnelle»). Kniha tato shrnuje soustavně již existující předpisy o pracovních soudech (conseils de prud'hommes), o řešení kolektivních sporů a poradních sborech práce (conseils consultatifs du travail). Knihu třetí zákoníku práce budou pravděpodobně tvořiti předpisy o odborových organizacích, knihu pátou předpisy o sociálním pojištění.

V. P.

Z judikatury.

Pensijní pojištění.

Sděluje dr. Bronislav Wellek.

Pojistná povinnost zaměstnanců náboženských společností.

(Nález nejv. správ. soudu ze dne 25. června 1925, č. 9720/25.)

Naříkaná rozhodnutí se zrušují pro nezákonnost.

Důvody:

Naříkanými rozhodnutími bylo v pořadí instancí vysloveno, že Vilém Thamm a Arnošt Zappe, zaměstnaní na velkostatku biskupství vratislavského, od 1. ledna 1921 podléhají pensijní pojistné povinnosti podle zákona z 5. února 1920, č. 89 Sb. z. a n., a to v podstatě z těchto důvodů:

Zaměstnanci zákonně uznaných náboženských společností lze rozuměti jen takové zaměstnance, kteří vykonávají ve službách této společnosti bezprostřední úkoly a služby kultusního neb církevního rázu, nikoli však orgány, již jsou ustanoveni k obstarávání ryze soukromohospodářských účelů těchto společností. Jen zprvu zmínění zaměstnanci jsou v přímém služebním poměru k církvi a její organizaci a nikoli také zaměstnanci na statcích církevních. Statky církevní nenáleží církvi jako takové, nýbrž jsou majetkem té či oné fary, děkanství nebo biskupství. Zaměstnanci na statcích těch působící jsou v soukromém poměru služebním k faře, děkanství nebo biskupství, resp. k dočasnému držiteli těchto statků a nikoli tedy bezprostředně k církvi samé, jako je tomu na příklad u duchovních.

Stížnost naříká rozhodnutí ta pro nezákonnost, tvrdíc, že i zaměstnanci na velkostatku biskupství jsou podle § 2, odst. 1., bodu 3 citovaného zákona jako zaměstnanci zákonitě uznané náboženské společnosti z pojistné povinnosti vyňati.

Točí se tedy spor kolem otázky, na koho dlužno pohlížeti pro obor pensijního pojištění jako na zaměstnance zákonně uznané náboženské společnosti po rozumu § 2, odst. 1., bodu 3 zákona ze dne 5. února 1920, č. 89 Sb. z. a n., a kdo pro tento svůj zaměstnanecký charakter může býti vyňat z pojistné povinnosti pensijní.

Žalovaný úřad zahrnuje sem toliko takové zaměstnance, kteří vykonávají ve službách určité náboženské společnosti bezprostředně úkoly a služby kultusního neb církevního rázu a vylučuje z této kategorie pojmově všechny ostatní orgány, jichž úkolem jest péče o soukromohospodářské účely společnosti té. A ježto dále církevní statky církve římskokatolické nejsou po názoru žalovaného úřadu vlastnictvím církve, nejsou

zaměstnanci na statcích těch v bezprostředním služebním poměru k ní a nemohou považováni býti za zaměstnance uznané náboženské společnosti.

Stížnost naproti tomu hájí názor, že zaměstnanci církevních statků jsou v přímém služebním poměru k církvi, která vystupuje na venek jako útvar vybudovaný na společném účelu a jednotné organizaci svými zvláštními orgány a prostřednictvím jich plní své úkoly.

Nejvyšší správní soud přiklonil se k právnímu pojetí stížnosti a vycházel při tom z těchto úvah:

Právní zásadu o vynětí zaměstnanců náboženských společností zákonem uznaných z pojistné povinnosti pensijní uvedla do pensijního zákonodárství prvá novela k zákonu o pensijním pojištění, vydaná cís. nařízením ze dne 25. června 1914, č. 138 ř. z., která v § 2, odst. 6. určila, že z pojistné povinnosti pensijní jsou vyňati zřizenci ústavů zákonně uznaných náboženských společností, ustanovených pro duchovní, vyučovací neb dobročinné účely s podmínkou, že mají normální pensijní nároky, t. j. nároky spojené s místy jimi zastávanými, nebo nároky, jichž nabudou uplynutím stanoveného zkušebního času neb prozatímního postavení.

Touto disposicí svou zahrnula zmíněná novela pod pojem zaměstnanců náboženských společností toliko takové orgány společnosti, které působí jako zaměstnanci při ústavech kultových, vyučovacích a dobročinných, prostřednictvím jichž dotyčná náboženská společnost uplatňuje a projevuje na venek jisté náboženství jako ideově mravní svůj základ. Důvodem zákonodárcova vynětí těchto zaměstnanců z pensijního pojištění byla skutečnost, že zaměstnanci ti mají vůči náboženské společnosti nárok na starobní zaopatření a že v případech těch jest dosaženo účelu zákona pensijního, kdyžť osobnost zaměstnavatelova poskytuje plné záruky, že nároky ty splní (srov. zprávu předsedy a zpravodaje podvýboru sociálně-politického výboru poslanecké sněmovny býv. rakouského státu ze září 1913 v č. 2187 příloh k stenografickému protokolu poslanecké sněmovny XXI. zasedání, 1914).

Prováděje reformu pensijního pojištění, setrval i zákon ze dne 5. února 1920, č. 89 Sb. z. a n., ve příčině vynětí zaměstnanců náboženských společností z pojistné povinnosti pensijní na právní zásadě vynětí takové připouštějící, odchýlil se však co do formulace své normy od dosavadní díkce zákona a vyslovil v § 2, odst. 1. bodu 3., že z pojistné povinnosti jsou vyňati zaměstnanci zákonně uznaných náboženských společností tenkrát, mají-li normální pensijní nároky.

Ze srovnání obou předeslaných ustanovení vysvítá, že díkce zákona č. 89/1920 ve příčině vymezení kruhu osob, které jsou osvobozeny v důsledku svého zaměstnání u náboženské společnosti státem uznané od pojistné povinnosti pensijní, jest podstatně širší než znění novely první. Kdežto tato osvobozovala podmíněčně od pensijní povinnosti toliko osoby zaměstnané při určitých ústavech náboženských společností, vyjímá zákon ze dne 5. února 1920, č. 89 Sb. z. a n., z povinnosti té zaměstnance společností těch vůbec, aniž by kladl váhu na to, aby osoby ty byly činny v ústavěch kultusních, vyučovacích neb dobročinných a měly tedy zaměstnání spojené s prováděním náboženského učení. Z tohoto slovního rozdílu mezi oběma zákonnými ustanoveními plyne nezbytně závěr, že bylo přáním zákonodárce, aby se dostalo osvobození od pojistné povinnosti pensijní v šem zaměstnancům státem uznaných náboženských společností bez rozdílu funkcí a bez ohledu na to, jaký obsah má činnost jejich a v čem se na venek projevuje.

Není proto názor žalovaného úřadu, který chce vyjímati z pojistné povinnosti pensijní toliko zaměstnance, kteří vykonávají ve službách náboženských společností bezprostřední úkoly a služby kultusního neb církevního rázu, ve shodě se zákonem.

Než naříkaný výrok není po právu ani pokud uvádí, že statky církevní nenáleží církvi římsko-katolické jako takové, nýbrž jsou majetkem jednotlivých ústavů církevních, a z této skutečnosti dovoditi se snaží, že zaměstnanci ustanovení při církevních statcích nemohou považováni býti za zaměstnance církve samé.

Jmění církevním (*bona ecclesiastica*) církve římsko-katolické sluší rozuměti soubor věcí a práv majících cenu majetkovou, které patříce církvi, trvale jsou spojeny s některým církevním ústavem a slouží účelům církve. I když se uznává podle převládajících názorů právní literatury, že jsou právním podmětem jednotlivých majetkových podstat církevního jmění jednotlivá zařízení církevní a ústavy její (kostely, korporace, benefícia a pod.) a že i platné právo přiznalo těmto ústavům právní osobnost, nelze přece přehlédnouti, že ústavy ty, resp. majetkové podstaty jim náležející nepřestávají mezi sebou právně souviseti a že neztrácejí proto svůj zvláštní charakter a vlastnost jako články celého velkého organismu církve a že zůstávají proto také v majetkově právním ohledu ve své organismem církve založené podřízenosti (srv. dr. E. Rittner: *Církevní právo katolické v překladu dra Emanuela Zítka*, díl II., str. 175—182, dr. Henner »*Základy práva kanonického*«, část druhá, str. 322 et. seq., dr. Gross »*Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts*«, str. 372—375, dr. Hussarek »*Grundriss des Staatskirchenrechts*«, str. 38—39). Na tuto právní spojitost bere zřetel také pozitivní právo, které zejména v §§ 53 a 54 zákona ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z., o úpravě zevních právních poměrů katolické církve, zdůrazňuje zásadu solidarity církevních zájmů a z ní pak vyvozuje právní konsekvence, jež kodifikuje jako objektivní právní normy (srv. § 53 cit. zák., který zavádí instituci »odúmrtí« církevního jmění ve prospěch náboženské matice, § 54, který normuje překazování přebytků z jedné majetkové podstaty církevního jmění pro jiné účely církevní). Důvodová zpráva k zákonu tomuto (příloha 40 stenografického protokolu poslanecké sněmovny, VIII. zasedání, 1. sv.) výslovně uvádí, že vzhledem na kolísající názory o vlastnictví k církevnímu jmění nemůže u jednotlivých církevních ústavů býti předpokládána taková individualita jejich právních subjektů a tím ani taková jejich samostatnost vůči sobě navzájem, jaká se vyskytuje při jiných právnických osobách anebo osobách fyzických, ba naopak, že jmění jednotlivých církevních ústavů jest věnováno pro celkový účel církevní a že ho proto pro tento společný účel může býti použito.

Z toho jde najevo, že společný účel jednotlivých majetkových podstat jmění církevního, sloužití potřebám a prospěchu církve, vtiskuje celému majetku církve římsko-katolické ráz jisté singularity, která se zračí právě v tom, že — ačkoliv jest jmění to po své soukromoprávní stránce decentralisováno v jednotlivé majetkové podstaty — přece nemá s ohledem na veřejnoprávní zájmy a účelovou spojitost svou ve všech vztazích té právní samostatnosti, kterou se vyznačují majetkové soubory jiných právnických osob. Nelze proto pro obor práva pensijního při řešení otázky zaměstnaneckého poměru vůči církvi té, resp. jednotlivým jejím ústavům ani tak klásti váhu na soukromoprávní ráz majetkové podstaty, patřící k určitému ústavu církevnímu, u něhož jest dotyčná osoba služebně činnou, jako spíše

na okolnost, jde-li skutečně o ústav, resp. zařízení, které má podle svého určení sloužiti potřebám a prospěchu církve.

Posuzuje-li se otázka dnešního sporu s tohoto právního hlediska, pak dlužno se poohlédnouti také po organizační stránce církve římsko-katolické a po jejím právním postavení ve státě.

Zákon ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z., jenž recipován byl čl. 2 zákona ze dne 28. října 1918, č. 11 Sb. zák. a nař., ve své celistvosti do právního řádu republiky československé, prohlašuje v § 14 o organizaci církve římsko-katolické, že arcibiskupové, biskupové a biskupští vikáři spravují vnitřní církevní záležitosti jich diecesí podle církevních předpisů, pokud neodporují tyto státním zákonům. Tím došla svého uzákonění fundamentální zásada o právním poměru církve katolické ke státní moci a uznáno, že církev ta jest vůči státu zastoupena episkopátem a že vykonává tento nejvyšší moc v církevních záležitostech za státního uznání a jeho ochrany. A ježto dále podle kanonických předpisů jsou biskupové nositeli veškeré moci církevní na určitém teritoriu, sluší pozírati po organizační stránce na jednotlivá biskupství jako na organizační jednotky církve, které v určitém, teritoriálně ohraničeném obvodu vykonávají církevní moc a spravují veškeré záležitosti církve.

Jest samozřejmo, že i katolická církev jako každá jiná náboženská společnost potřebuje pro svůj církevní život věcí, určených k uspokojení hmotných potřeb jeho. Věci tyto, pokud staletým vývojem se utvořily jako svérázné jmění církevní, určené svými požitky pro držitele určitého úřadu církevního (biskupství), jsou spojeny nerozlučitelně a trvale s úřadem tím, takže nabývá ten, jemuž dotýčný církevní úřad řádně byl propůjčen, zvláštního věcného práva k úřadu tomu a tím i k dotýčnému jmění církevnímu, jež označuje se jako *ius in ipso beneficio* (*ius in re*). (Srovnej: Dr. Gross »Lehrbuch des katholischen Kirchenrechtes«, str. 386 až 399.) Tvoří proto biskupství jeden článek organizační církve katolické a jest jako církevní úřad, tak i jako representant církevního majetku s ním spojeného (*beneficium*) zařízením církve katolické, jež slouží potřebám a zájmům jejím.

Pak ale nelze důvodně odpírati osobám, které jsou při správě tohoto beneficiálního jmění biskupského služebně zaměstnány, povahu zaměstnanců ústavu církve katolické a tím i zaměstnanců zákonně uznané náboženské společnosti.

Že tomu tak, vyplývá dále z úvahy, že by jinak osoby, zaměstnané při zařízeních, sloužících materiálním požadavkům jiných, státem uznaných náboženských společností, které organizovány jsouce podle zákona ze dne 20. května 1874, č. 68 ř. z., jako náboženské obce, pokládány jsou za samostatné právní subjekty, patřily pojmově do kategorie zaměstnanců zákonně uznaných náboženských společností, že by však osoby ty, pokud by byly ve službách homogenních ústavů a zařízení církve katolické za zaměstnance takové považovány býti nemohly, a to jen proto, že jmění církve katolické není podle platného práva shrnuto po stránce soukromoprávní v jedné majetkové podstatě, naopak tvoří různé právní subjekty.

Tato neshoda v právním posuzování stejných skutkových poměrů nutí ale k právnímu závěru, že nebylo úmyslem zákonodárce vylučovati z dobrodíní ustanovení § 2, odst. 1. bodu 3., zákona ze dne 5. února 1920, č. 89, osoby zaměstnané ve službách církevní vrchnosti církve katolické při užívání obročního jmění a stavěti je ve směru tom hůře než stejnorodé zaměstnance jiných, zákonně uznaných náboženských společností.

Tomu jest tak tím spíše, kdyžtž ani znění citovaného právního pra-

vidla, ani jiné ustanovení dotyčného zákona neukazuje na restriktivní a úzký výklad pojmu »zaměstnance státem uznané náboženské společnosti« a když i právní pojetí sporného ustanovení tak, jak vysvítá s předdeslaných právních úvah, neodporuje intenci zákonodárcově po vynětí z pojistné povinnosti pensijní všech těch osob, které jsou ve služebním svazku k takovým veřejnoprávním svazům a korporacím, jež osobností svou poskytují dostatečné záruky, že dostojí převzatým pensijním závazkům. Ostatně dlužno uvážiti, že kdyby byl chtěl zákonodárce vyloučiti z kategorie zaměstnanců zákonně uznaných náboženských společností, jež jsou vyňaty z pojistné pensijní povinnosti, osoby zaměstnané při církevních statcích církve katolické, byl by musil vyloučení to provésti zvláštním předpisem, který by byl tuto výjimku výslovně stanovil.

Ze všech předdeslaných úvah vysvítá, že osoby, zaměstnané při správě beneficiálního jmění biskupství církve římsko-katolické, spadají pod pojem zaměstnanců zákonně uznaných náboženských společností ve smyslu § 2, odst. 1. bodu 3., svrchu citovaného zákona a že je tudíž jen z tohoto titulu nelze vylučovati z dobrodiní zákona toho.

Žalovaný úřad nepopírá, že Vilém Thamm a Arnošt Zappe jsou v zaměstnaneckém poměru k biskupství vratislavskému, soudí však v naříkaném rozhodnutí, že tento jejich poměr nepropůjčuje jim pro obor pensijního pojištění právní povahu zaměstnanců církve římsko-katolické. Sveden tímto, jak dovozeno, právně mylným názorem, opomenul pak žalovaný úřad zabývatí se otázkou, mají-li zaměstnanci ti normální pensijní nároky, a nevyšetřil po této stránce další předpoklady, k řešení otázky té nutné. Zůstala tudíž skutková podstata sporného případu kusou a neúplnou, a to pro nesprávný právní názor žalovaného úřadu, pročež bylo nutno naříkaná rozhodnutí zrušiti podle § 7 zákona o správním soudu pro nezákonnost.

Pojistná povinnost vážného.

(Nález Nejv. správ. soudu ze dne 3. března 1925, č. 4108/25.)

Zemská správa politická v Brně uznala, že Valentin Honěk, zaměstnaný u stěžujícího si těžařstva jako vážný, podléhá pojistné povinnosti od 1. ledna 1909.

Odvolání těžařstvem z výměru toho podanému vyhovělo žalované ministerstvo naříkaným rozhodnutím částečně a měníc výměr prvé stolice vyslovilo, že Honěk podléhal pojistné povinnosti pensijní teprve od 1. července 1920, protože podle výsledku konaného šetření bylo jeho podstatnou činností vážení, při čemž písemné práce, které záležely v prostém vyplnění formulářů jednoduchými daty, sloužily jenom k doplnění činnosti podstatné. Takováto činnost nezakládá však pojistnou povinnost ani podle § 1 zák. ze dne 16. prosince 1906, č. 1 ř. z. ex 1907, ani podle §§ 1, resp. 1a cís. nař. ze dne 25. června 1914, č. 138 ř. z. Oproti tomu však odůvodňuje pojistnou povinnost podle zákona ze dne 5. února 1920, č. 89 Sb. z. a n., poněvadž nelze ji považovati ani za práci převážnou měrou podřízenou, ani za práci dělníka ve smyslu § 1, odst. 1. tohoto zákona.

O stížnosti do rozhodnutí toho podané uvážil nejvyšší správní soud toto:

Žalovaný úřad prohlásil Valentina Hoňka za povinna pensijním pojištěním pro období od 1. července 1920 proto, že činnost jeho nelze považovati ani za práci převážnou měrou podřízenou, ani za práci dělníka. Proč činnost Hoňkovu nepovažoval za činnost dělníka a z jakého vymezení